

Yetişkinlerde Din Olgusu ve Kuran Kurslarında Öğretim

Yazar

Dr. Ali Ünal

ISBN: 978-605-2233-45-0

1. Baskı

Nisan, 2019 / Ankara

100 Adet

Grafiker®

Yayınları

Yayın No: 311

Web: grafikeryayin.com

Kapak, Sayfa Tasarımı,

Baskı ve Cilt

Grafiker®

Grafik-Ofset Matbaacılık Reklamcılık

Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.

1. Cadde 1396. Sokak No: 6

06520 (Oğuzlar Mahallesi)

Balgat-ANKARA

Tel : 0 312. 284 16 39 Pbx

Faks : 0 312. 284 37 27

E-mail : grafiker@grafiker.com.tr

Web : grafiker.com.tr

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	13
KISALTMALAR.....	15

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. YETİŞKİN.....	17
2. YETİŞKİN EĞİTİMİ.....	20
2.1. Yetişkin Eğitiminin Tanımı.....	20
2.2. Yetişkin Eğitiminin Tarihsel Gelişimi.....	22
2.3. Yetişkin Eğitiminin İçeriği.....	26
3. YETİŞKİN DİN EĞİTİMİ.....	27
4. YETİŞKİNLİK DÖNEMİ GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ VE DİNİ İHTİYAÇ.....	28
4.1. Fiziki Gelişim.....	28
4.2. Psikolojik Gelişim.....	28
4.3. Toplumsal Gelişim.....	29
4.4. Bilişsel Gelişim.....	30
4.5. Ahlaki Gelişim.....	32
4.6. Dini Gelişim.....	36
5. YETİŞKİNLERDE ÖĞRENME.....	40
5.1. Yetişkinlerde Öğrenme Şekilleri.....	43
5.2. Yetişkinlerde Öğrenme Güdüsü.....	45
6. KURAN KURSLARI.....	48

İKİNCİ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLARI

	1. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN KUR'AN KURSLARINA GELİŞ AMAÇLARI.....	52
	1.1. Kur'an Kurslarına Geliş Amaçlarının Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	52
	1.2. Kur'an Kurslarına Geliş Amaçlarında Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	54
	2. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN KUR'AN KURSLARINA GELİŞLERİNDE ETKİLİ OLAN FAKTÖRLER.....	62
	2.1. Kur'an Kurslarına Gelişlerde Etkili Olan Faktörlerin Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	62
	2.2. Kur'an Kurslarına Geliş Etkileyen Faktörlerde Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	63
4	3. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN İTİKAT-İNANÇ ÖĞRENME ALANINDAKİ KONULAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	66
	3.1. Yetişkin Öğrencilerin İtikat-İnanç Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Eden Konular.....	66
	3.1.1. İtikat-İnanç Öğrenme Alanında İlgilenilen/ Zihinleri Meşgul Eden Konuların Ortalama Puan'a Göre Sıralaması.....	66
	3.1.2. İtikat-İnanç Öğrenme Alanında İlgilenilen/ Zihinleri Meşgul Eden Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	68
	3.2. Yetişkin Öğrencilerin İtikat-İnanç Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İsteddiği Konular.....	73
	3.2.1. İtikat-İnanç Öğrenme Alanında Öncelenen Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	73
	3.2.2. İtikat-İnanç Öğrenme Alanında Öncelenen Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	75

4. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN İBADET ÖĞRENME ALANINDAKİ KONULAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	78
4.1. Yetişkin Öğrencilerin İbadet Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Eden Konular.....	78
4.1.1. İbadet Öğrenme Alanında İlgilenilen/ Zihinleri Meşgul Eden Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	78
4.1.2. İbadet Öğrenme Alanında İlgilenilen/ Zihinleri Meşgul Eden Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	80
4.2. Yetişkin Öğrencilerin İbadet Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedileri Konular.....	84
4.2.1. İbadet Öğrenme Alanında Öncelenen Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	84
4.2.2. İbadet Öğrenme Alanında Öncelenen Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	86
5. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN AHLAK ÖĞRENME ALANINDAKİ KONULAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	90
5.1. Yetişkin Öğrencilerin Ahlak Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Eden Konular.....	90
5.1.1. Ahlak Öğrenme Alanında İlgilenilen/ Zihinleri Meşgul Eden Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	90
5.1.2. Ahlak Öğrenme Alanında İlgilenilen/ Zihinleri Meşgul Eden Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	91
5.2. Yetişkin Öğrencilerin Ahlak Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konular.....	96
5.2.1. Ahlak Öğrenme Alanında Öncelenen Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	96

5.2.2. Ahlak Öğrenme Alanında Öncelenen Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	97
6. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN SİYER ÖĞRENME ALANINDAKİ KONULAR İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ.....	101
6.1. Yetişkin Öğrencilerin Siyer Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Eden Konular .	101
6.1.1. Siyer Öğrenme Alanında İlgilenilen/ Zihinleri Meşgul Eden Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	101
6.1.2. Siyer Öğrenme Alanında İlgilenilen/ Zihinleri Meşgul Eden Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	102
6.2. Yetişkin Öğrencilerin Siyer Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konular	107
6.2.1. Siyer Öğrenme Alanında Öncelenen Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.	107
6.2.2. Siyer Öğrenme Alanında Öncelenen Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	109
7. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN KUR'AN KURSU PROGRAMINA KONULMASINI İSTEDİKLERİ DERSLER.....	113
7.1. Kur'an Kursu Programına Konulması İstenilen Derslerin Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	113
7.2. Kur'an Kursu Programına Konulması İstenilen Derslerde Etkili Olan Bağımsız Değişkenler	114
8. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN KUR'AN KURSUNDA ÖĞRETİLEN KONULAR ARASINDA ÇOK FAZLA İHTİYAÇLARI OLMADIĞINI DÜŞÜNDÜKLERİ KONULAR	119

8.1. Kur'an Kursunda Öğretilen Konulardan Çok Fazla İhtiyaç Olmadığı Düşünülen Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	119
8.2. Kur'an Kursunda Öğretilen Konular Arasında Çok Fazla İhtiyaç Olmadığı Düşünülen Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	121
9. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN MEVCUT KUR'AN KURSU PROGRAMINDA İHTİYAÇLARINA EN ÇOK CEVAP VEREN KONULAR.....	126
9.1. Mevcut Kur'an Kursu Programında İhtiyaca En Çok Cevap Veren Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması	126
9.2. Mevcut Kur'an Kursu Programında İhtiyaca En Çok Cevap Veren Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	128
10. YETİŞKİN ÖĞRENCİLERİN KUR'AN KURSUNDA ÖĞRETİLEN KONULARDAN ANLAMAKTA ZORLUK ÇEKTİKLERİNİ DÜŞÜNDÜKLERİ KONULAR.....	130
10.1. Kur'an Kursunda Öğretilen Konulardan Anlamakta Zorluk Çekildiği Düşünülen Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması.....	130
10.2. Kur'an Kursunda Öğretilen Konulardan Anlamakta Zorluk Çekildiği Düşünülen Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler.....	132

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Sonuçlar	141
2. Öneriler.....	149

KAYNAKLAR	157
EKLER	161
Ek. 1 Anket Formu	161
Ek. 2 Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formu	167

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Kohlberg'in Ahlak Gelişimi Düzeyleri ve Aşamaları... 34	
Tablo 2: Dindarlığın Oluşum Basamakları ve Yansımaları 37	
Tablo 3: Öğrencilerin Kur'an Kurslarına Geliş Amaçlarının Ortalama Puana Göre Sıralanması.....52	
Tablo 4: Öğrencilerin Kur'an Kurslarına Geliş Amaçlarında Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu 54	
Tablo 5: Öğrencilerin Kur'an Kurslarına Gelişlerinde Etkili Olan Faktörlerin Ortalama Puana Göre Sıralaması 62	
Tablo 6: Öğrencilerin Kur'an Kursuna Gelişini Etkilyen Faktörlerde Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu.....63	9
Tablo 7: Öğrencilerin İtikat-İnanç Öğrenme Alanında İlgilendikleri/Zihinlerini Meşgul Eden Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması 67	
Tablo 8: Öğrencinin İtikat-İnanç Öğrenme Alanında İlgilendikleri/Zihinlerini Meşgul Eden Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu.....68	
Tablo 9: Öğrencilerin İtikat-İnanç Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması 74	
Tablo 10: Öğrencinin İtikat-İnanç Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu 75	
Tablo 11: Öğrencilerin İbadet Öğrenme Alanında İlgilendikleri/Zihinlerini Meşgul Eden Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması 79	

Tablo 12: Öğrencinin İbadet Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Eden Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	80
Tablo 13: Öğrencilerin İbadet Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması	84
Tablo 14: Öğrencinin İbadet Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	86
Tablo 15: Öğrencilerin Ahlak Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması	90
Tablo 16: Öğrencinin Ahlak Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Eden Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	92
Tablo 17: Öğrencilerin Ahlak Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması	96
Tablo 18: Öğrencinin Ahlak Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	98
Tablo 19: Öğrencilerin Siyer Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Eden Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması	101
Tablo 20: Öğrencinin Siyer Öğrenme Alanında İlgilendikleri/ Zihinlerini Meşgul Eden Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	103
Tablo 21: Öğrencilerin Siyer Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması	108
Tablo 22: Öğrencinin Siyer Öğrenme Alanında Öncelikle Öğrenmek İstedikleri Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	110

Tablo 23: Öğrencilerin Kur'an Kursu Programına Konulmasını İstedikleri Derslerin Ortalama Puana Göre Sıralaması	113
Tablo 24: Öğrencilerin Kur'an Kursu Programına Konulmasını İstedikleri Derslerde Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	115
Tablo 25: Öğrencilerin Kur'an Kursunda Öğretilen Konulardan Çok Fazla İhtiyaçları Olmadığı Düşündükleri Konuların Ortalama Puana Göre Sıralaması	120
Tablo 26: Öğrencinin Kur'an Kursunda Öğretilen Konulardan Çok Fazla İhtiyaçları Olmadığını Düşündükleri Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	122
Tablo 27: Öğrencilerin Mevcut Kur'an Kursu Programında İhtiyaçlarına En Çok Cevap Veren Konuların Ortalama Puana Göre Sıralanması	127
Tablo 28: Öğrencinin Mevcut Kur'an Kursu Programında İhtiyaçlarına En Çok Cevap Verdiğini Düşündükleri Konularda Etkili Olan Bağımsız Değişkenler Sonuç Tablosu	128
Tablo 29: Öğrencilerin Kur'an Kursunda Öğretilen Konulardan Anlamakta Zorluk Çektikleri Konuların Ortalam Puana Göre Sıralaması	131
Tablo 30: Öğrencinin Kur'an Kursunda Öğretilen Konulardan Anlamakta Zorluk Çektiklerini Düşündükleri Konularda Etkili Olan Unsurlar Sonuç Tablosu	133

ÖN SÖZ

Türkiye’de yetişkinlere yönelik din eğitimi planlama ve yürütme görevi Diyanet İşleri Başkanlığı’na verilmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı, anayasa tarafından kendisine verilen (01.07.2010 tarih ve 6002 sayılı kanun) “toplumu din konusunda aydınlatma” görevini cami’de vaaz ve hutbe, Kur’an Kursları, Yaz Kursları, yazılı ve görsel yayınlar, internet hizmeti şeklinde yerine getirmektedir. Bu yaygın din eğitimi faaliyetleri arasında Kur’an Kursları nicelik ve nitelik itibariyle önemli yere sahiptir. Zorunlu ilköğretimi bitirmiş her yaşta insanların devam ettiği bu kurslar çeşitli açılardan bilimsel araştırmalara konu edilmiştir.

13

Kur’an Kursları üzerine yapılan araştırmaları iki ayrı dönemde değerlendirmek gerekir. Birinci dönemde yapılanlar sekiz yıllık “Zorunlu Temel Eğitim” öncesi şartları incelemeyi hedef alan araştırmalardır. İkinci dönem ise, sekiz yıllık “Zorunlu Temel Eğitim” ile başlar. Her iki dönem özellikle öğrenenlerin profilleri açısından farklı karakterler arz eder

Diyanet İşleri Başkanlığı’nca Türkiye genelinde Kur’an Kursları’nda 2004–2005 eğitim-öğretim yılında uygulamaya konan “Kur’an Kursları Öğretim Programı (Yüzünden Okuyanlar için)”nın yetişkin öğrencilerdeki din olgusuna ne derece uygun olup, onların ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine hangi ölçüde cevap verdiğini, yetişkin özellikleri ile örtüşme düzeyini, yetişkin öğrencinin dini tutum ve davranışlarının oluşmasını nasıl etkilediğini (Ankara örneğinde) ölçmeye çalışmıştır.

Bu kitab çalışmamızda, 2008 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Din Eğitimi Anabilim Dalında bitirdiğim "Yetişkinlerde Din Olgusu ve Kuran Kurslarında Öğretim" başlıklı doktora tezimden faydalanarak;

I. Bölümde, yetişkin, yetişkin eğitimi, yetişkin din eğitimi, yetişkinlik dönemi gelişimsel özellikleri ve dini ihtiyaç, yetişkinlerde öğrenme konuları ele alınarak işlenmiş

II. Bölümde, Öğretim Programının yetişkin öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine ne derece cevap verdiğini incelemek amacıyla geliştirilen ölçme aracı ile elde edilen bulgular değerlendirilmiş

III. Bölümde bu değerlendirmelerden çıkan sonuçlar ortaya konarak, bunlara öneriler geliştirilmiştir.

Ali Ünal
Ankara, 2019